

Razstava večjega obsega je bila odprta v juniju mesecu v Jakopičevem paviljonu. Razstavila sta slikar M. Maleš in kipar Fr. Gorše, vsak večjo zbirko svojih del. M. Maleš je s kolekcijo oljnatih slik pokazal, kako se oddaljuje izključno grafičnemu delu, kar pa morda ni za kvaliteto in osebni slikarjev razvoj niti dobro. Izpod oljnatih barv proseva z vztrajnostjo grafično, linearno razpoloženje. Fr. Gorše je razstavil portrete, večjo in malo plastiko. Razvojno je njegovo delo zelo zanimivo, posebno razveseljiv pojav je velika plastika s svojimi statuaričnimi problemi.

V oktobru je v Jakopičevem paviljonu razstavil oljnate podobe slikar Tine Gorjup. Njegovo umetnost odlikuje solidno znanje, vedri način gledanja na svet in naturalizem, ki nima v ozadju posebne miselne in tudi slikarske problematike.

Novembra so razstavili v Jakopičevem paviljonu »Neodvisni« (S. Kregar, N. Omersa, Z. Kalin, K. Putrih). Njihova umetnost teče v glavnem po starih kolovozih. Slikar Kregar je razstavil pretežno oljnate kompozicije, ki skrivajo v sebi mnogo surrealističnih prvin. N. Omersa ni stopil kdo ve kaj z izbranimi deli pred občinstvo, Z. Kalin je presenetil s kultivirano otroško plastiko, K. Putrih pa je razstavil nekaj prodornih, realistično konceptiranih glav.

Lep umetniški dogodek v preteklem letu je bila umetnostna razstava Fr. Pavlovca v »Galeriji Obersnel«. Slikar je z lepo zbirko oljnatih slik dokazal, da ustvarjajoči duh resničnega umetnika ne pozna zaprek, da časa umetnostnega napoja ni nikdar izpita prav do dna, da se za že doseženimi cilji odpirajo nova obrežja daljnih, lepih pokrajin umetnosti.

V Jakopičevem paviljonu je razstavila isti mesec trojica slikarjev, Mušič, Sedej in Zonić lepo zbirko svojih del. Mušič je nadaljeval svoje delo od začetka leta, poglobljuje se v barvne in kompozicionalne probleme. Njegova tihožitja so vzbudila živahno zanimanje. Resnih, zapletenejših problemov se je v svoji kolekciji lotil M. Sedej. Vendar se njegova umetnost izza zadnjih razstav v bistvu ni posebno izpremenila, ostala je hladna, neelementarna. J. Zonić je v našem umetnostnem svetu še tujec. Razstavljene podobe pričajo o živahnem slikarskem temperamentu.

Zadnja, toda pomembna umetnostna prireditev tega leta je bila razstava Fr. Miheliča in T. Kosa v »Salonu Jake Oražma«. Miheličeva umetnost se razvija nevzdržno v kvalitetnem vzponu. Naslonjena na sodobno časovno občutje, ljudska v pravem pomenu besede, ne zapada v brezkrvne teoreme in modne poizkuse. Slikar dobro ve, da je umetnikovo mesto v sredini deroče reke pravega življenja, ne pa na pozabljenem, zatišnem bregu. Tudi T. Kos je napredoval, zlasti v intimni, leseni in glinasti plastiki. Mehko, lirično občutje je nekoč trdo, stilizirano plastiko približalo dojemanju v pretehtani, realistični modelaciji.

Letina umetnostnih prireditev preteklega leta je bila, kakor je razvidno iz našega poročila kronike razstav, precej razgibana in bogata. Pokazala nam je marsikak vzpon umetnostne kvalitete, pa tudi njeno upadanje. V glavnem pa je sklep našega umetnostnega oblikovanja gotovo aktiven. S. M.

† Slikar Ivan Vavpotič.

Pred 45. leti je mladi Ivan Vavpotič prispeval za Dom in svet (l. 1898.) svojo prvo risbo. Poslej jih je sledilo še več v naslednjih letnikih. Dasi nosijo ti risarski prvenci v sebi pečat naivne mladosti in začetniškega znanja, vendar dajo slutiti močan oblikujoč talent in pa dobrega risarja za bodočnost. In še nekaj nam povedo te prve podobe. Vavpotič je intenzivno časovno navzoč, stoji z nogami trdno v svoji okolici, ki pa je v glavnem že takrat meščansko po-barvana. Literatura tega časa nam verno razloži snov ilustracij. Tedaj so pisali in cenili novele iz »boljše družbe«. Slovenski meščan hoče živeti svetovljansko, po pariško, zato v zakotne gradiče prihajajo elegantni ritmojstri, lepi tenorji, dogajajo se »infernalne« zgodbe ob pagat ultimu in bengaličnem ognju. Pisatelj, ki je kmečkega rodu, rad sede za mizo z baronesami, seveda samo zato, da jih

»razkrinka«, da jim pove »v obraz«, da je njihovo življenje zlagano. Toda ko odhaja iz gradu ali salonov, potem ko je odklonil dvoboj z ljubosumnim huzarskim poročnikom iz višjih »demokratskih« razlogov — se žalosten ozira za izgubljenim rajem. Slikar je v secesijskih okvirih povzel nostalgичno potezo o nesrečni ljubezni, o usodi in drugih občečloveških vprašanjih. Toda vsa ta melanholična poza in tožba ni kdo ve kako prepričljiva. Je to tipično malomeščanski pogled na življenjske pojave, pisan na bled papir, površno, ne preveč resno obdelan, ker sicer bi utegnil postati dolgočasen. Vsa resnost ljubezni kot usodnega problema človeškega življenja se da odpraviti tudi z arijo, ki jo poje lepi tenor: »Žena le vara nas...«, ali pa se naše zorne lepote kvarijo ob čitanju francoskih naturalistov. To je v bistvu meščanska literatura Govekarja in tudi prve podobe Vavpotičeve (prim. »Slovana«) izzvenijo v podoben akord.

Medtem pa se je Vavpotič šolal v Pragi in kasneje v Parizu. Obenem z življenjskim spoznanjem je rastla tudi umetniška zmogljivost in ta se je razvila za slovensko ilustracijo v do tedaj neslutene višine. Ko je Vavpotič risal podobe za »Desetega brata« in kasneje »Mladim srcem«, je njegova umetnost dosegla vrh, ki je bil za slovensko risarsko umetnost naravnost epohalnega pomena. Realistični tekst resnične umetnine je mladega umetnika potegnil sugestivno za seboj. Slikar je zapustil parkete malomeščanske družbe in je krenil s pisateljem k Obrščaku, od tod na Slemenice in dalje po vseh potih in stezah, kar jih je zarisal v dolenjski svet genialni Jurčič. Tu je doživel »Fuimus Troes« starega študenta Dolefa, vražjeverni svet in tragiko Martinka Spaka ter krhko, lepo ljubezen Kvasa in grajske Manice. To odkritosrčno umetnost je Vavpotič nadaljeval v pravljicnem svetu mladih src in tudi drugod. Jasno je, da uspeh ni izostal. Najvišje v umetnosti je odkritosrčnost in prav ta je naklonila mlademu slikarju sloves pionirja slovenske ilustracije. To je tudi glavna zasluga slikarja Ivana Vavpotiča v slovenskem umetnostnem svetu.

Delavnost Ivana Vavpotiča pa ni bila omejena zgolj na risbo. Marljivo se je udeleževal tudi kot krajinar in portretist. V oljnem slikarstvu, ki zahteva obliko in barvo, pa je zadel kot vsa njegova generacija na skoraj istočasno rast impresionističnega pojmovanja barvnih vprašanj. Seveda je nihanje med pripovedno risarsko smerjo — ki je bila tipična lastnina naših secesionistov — in barvno slikovitem nepripovednim impresionizmom rodilo nekako neuravnoteženost v umetnostnem gledanju. Po drugi strani pa je skrb za vsakdanji kruh potrkala na slikarjev atelje in slikarja ponovno popeljala na parket našega meščanskega življenja. Naše meščanstvo se v bistvu ni kdo ve kaj izpremenilo od časov prvih Vavpotičevih del. Arije iz operet je na splošno zamenjal jazz in šlagerji, namesto na Gorenjsko so zdaj potovali na morje, Prater je zamenjala dalmatinska plaža, kočijo avto. Za laksno obliko ljubezni niso bili francoski naturalisti več potrebni. Ta svet, ki ga je meščan ljubil, je hotel tudi izraziti, in tako se je rodil moderni naturalizem. Ivan Vavpotič je v svojem življenju naslikal mnogo, mnogo naturalističnih podob take vrste. Bilo bi odveč trditi, da vsa ta dela nimajo umetniške vrednosti. Z dobrim tehničnim znanjem, s solidno izvršitvijo in vernim prednašanjem zaznamenovana dela bodo gotovo ostala kot galerijske umetnine. Sicer pa bo o celotnem Vavpotičevem umetnostnem delu zadnjo besedo izrekel vseuravnajoči sodnik — čas.

Slikarju, ki je bil osebno znan pojav v slovenskem umetniškem svetu, je smrt iztrgala za vedno iz rok slikarsko paleto dne 12. januarja l. 1943.

Dr. S. Mikuž.

Šestdesetletnica slikarja M. Gasparija.

Letos obhaja življenjski jubilej naš nekdanji ilustrator slikar Maksim Gaspari. Nastopil je v Domu in svetu kot risar skromnih vinjet, kasneje kot ilustrator večjih razmer, dokler se ni razvil v najbolj priljubljenega in popularnega slikarja v našem kulturnem občestvu. Njegova glavna domena je folklorno slikarstvo. Kdo še ni videl Gasparijevih »Vračajočih se kolednikov« ali »Ofrehta«? Kdo še ni srečal njegovih prikupnih ilustracij v naši otroški litera-